

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (skrajna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. popoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletno K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36:—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Šelenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo. Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Štev. 320.

V Ljubljani, v torek dne 2. julija 1912.

Leto II.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in tane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	K 21:60
polletna	10:80
četrtletna	5:40
mesečna	1:80

Za Nemčijo:

celoletna	K 26:40
polletna	13:20
četrtletna	6:60
mesečna	2:20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: **Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.**

Avstro-ogrski moloh.

V zgodovini avstrijske politike si je militarizem priboril takozvano odlično mesto. Hote ali nehoti se bo z njim treba baviti temeljito in trajno. S tem, da so sprejete brambne reforme, prihaja Avstro-Ogrska v prvo vrsto militarističnih držav. Črnomurina družba vriska zaradi tega; kaj ima na to reči ljudstvo, je drugo vprašanje.

Meščanske stranke so dale militarizmu vse, kar je zahteval. Nič niso vprašale, če je mogoče, ali če ni mogoče. Domobranski minister je ukazal, pa so glasovali, vsi, naprednjaki in klerikalci, Nemci in Slovani; in niti vprašali niso, če se bodo mogli pokriti ogromni stroški, ki jih zahteva reforma in kako se bodo pokrili. Še za to se niso brigali, koliko bodo v resnici znašali vsi stroški. Prišlo je povelje, pa so ubogali. Tudi tega niso vprašali, če so ogromne militaristične zahteve potrebne — recimo zaradi varnosti države; moloh je enostavno ukazal in poslanci so prikimali. Kakor da so si mislili: Civilisti smo, generali bodo že vedeli, kaj da hočejo.

Sicer so meščanski poslanci bolj previdni. Kadarkoli se ima izvršiti kakšna reforma v interesu ljudstva ali posameznih ljudskih slojev, hočejo vedeti, koliko bo stvar veljala in kje se bo vzel denar. Tudi za resnično nujne naprave se kažejo skope do skrajnosti in tišče denarce, kakor da se jim je bati razbojnikov. Davno je že socialno zavarovanje delavcev na dnevnem redu; ali ko je prišla predloga prvič v državni zbor, so najbogatejši ljudje v državi zavtili, kakor da jih hočejo obvestni delavci spraviti na beraško palico. Številke so se grmadile kakor gore in kapitalistične organizacije so se pridruževale, da ne prenese avstrijska industrija na noben način novega bremena. Vsi mogoči sveti so računali in izjavljali, da ni denarja in da ne gre, pa ne gre.

Tudi z veliko manjšimi reformami je tako. Odpraviti se je imelo žensko nočno delo; Avstrija je bila po mednarodnih sklepih zavezana, da ga odpravi. Zopet se je oglašilo znano tarzanje: Reč je predraga! Ni mogoče! Mobilizirala se je celo gospodarska zbornica, da reši kapi-

talistični škandal. Ureditev dela v rudnikih je »nemogoča« zaradi denarja. Skrajšanja delovnega časa v neprekinjenih obratih se brani podjetništvo in meščanska večina pod vodstvom nazadnjaške vlade z vsemi štirimi.

Opozicija patriotskih strank in slavne vlade proti izdatkom se ne kaže le pri čisto delavskih zadevah, ampak v vseh vprašanjih, ki se ne tičejo militarizma. Vodne ceste, ki so velikankega gospodarstva pomena, so se tako zavlačile, da si je Bienenroth celo nakopal sovraštvo vedno lojalnih Poljakov. Za najmanjšo lokalno železnico se morajo voditi strastni boji, pa večinoma brez uspeha. Razna vseničila vprašanja vise že desetletja nerešena v zraku in razburjajo vse narodnosti.

Za socialne in za kulturne potrebe ni nikdar denarja, in vselej se najde večina, ki se da prepričati, da se ne more nič storiti. Čim pa nastopi militarizem in tirja milijone, utihnejo vsi pomisleki in nobena patriotska usta se ne odpro, da bi vprašala, odkod vzeti denar. Poročevalec proračunskega oddelka poslanec Steinwender je izračunal, da znaša resnični primanjkljaj letošnjega državnega proračuna 249 milijonov. Ta svota sicer ni izkazana kot deficit, zakaj finančno ministrstvo zna s številkami zelo spretno operirati. Ali tudi najlepši računi ne morejo prikriti dejstva, da je državno gospodarstvo sila žalostno. Zato pridiga vlada na vseh koncih in krajih skrajno varčevanje. Pri železničarjih in pri državnih delavcih, pri uradnikih in služabnikih je treba varčevati; pri šolah in pri bolnišnicah je treba obračati vinarje. In vse ljudske župe je treba prebrskavati, če ni ostal še kje kakšen vinar, da bi se našli »novi viri dohodkov«.

V takih razmerah, v kakršnih so finance avstrijske države, je res treba previdnega gospodarstva. To seveda še ni samo varčevanje. Včasih je varčnost največja zapravljenost. Če se opuščajo nujne investicije, ki bi dvignile gospodarske razmere, prinaša taka varčnost same izgube. In če se uslužbenci izčrpavajo z nezadostnimi plačili ter s prevelikimi bremenji, je to za pravljanje, ker se dosega z izkoriščanjem in nezadovoljnim osebjem absolutno in relativno slabši uspehi kakor s sposobnimi močmi. Pač pa je treba brezpopojno varčevati tam, kjer izdatki ne prinašajo nikakršnih dohodkov. Nobeni stroški pa niso tako neproduktivni kakor militaristični. Povsem naravno je, da moloh samo požira, ne da ničesar od sebe. Po svoji naravi ne more militarizem ničesar vračati, in kar se njemu žrtvuje, je žrtvovano in izgubljeno.

V izdatkih za militarizem bi bila torej v prvi vrsti potrebna varčnost, zlasti v taki državi, kakršna je Avstrija. Uboga črnomurina domovina nima denarja; torej je neizmišljeno, da ga meče skozi okno. Ker je uboga, bi morala skrbeti za zboljšanje svojega položaja; država ne more biti bogata, če je njeno prebivalstvo siromašno. Torej je njena naloga dvigniti gospodarske razmere, pribaviti ljudstvu več zaslužka, porabiti, kar ima, za koristnosne investicije, za povzdigo kulture, za zboljšanje splošnega življenja, za okrepčanje svojega prebivalstva.

Godi se pa ravno nasprotno. Ta uboga črnomurina domovina gleda mirno, kako se vrste krize v industriji, kako narašča draginja, kako se krši zaslužek, kako se izseljujejo cele mno-

žice. Obenem si pa ustvarja vojsko, kakršne kmalu ne bo imela nobena druga država na svetu in razvija militarizem, ki hoče prekositi celo nemškega. Prezenčno armado si sestavlja, ki bo v par letih štela pol milijona mož, iz domobranstva, ki je bilo nekdanj ustanovljeno kot zadnja rezerva izključno za obrambo dežele, si organizira drugo vojsko z infanterijo, kavalterijo in artilerijo, ter jo pomnožuje tako, da bo zdaj štela več kakor dvakrat toliko mož kakor pred desetimi leti.

Ze doslej je militarizem pogoltnil večino državnih dohodkov. Kako bo v bodoče s tem silno povečanim stanjem, se še ne da niti prebrskavati. Vojsna uprava je namenoma opustila vsak natančni proračun za nova bremena. Jasno pa je, da bodo stroški veliko veliko večji od vseh približnih števil, ki jih je militarizem mimogrede navajal. V brambni reformi, ki bo že v par dneh veljaven zakon, tiči namreč jedro stroškov, iz katerega se bodo nujno razvijali od leta do leta novi izdatki. Brambna reforma bo opravičevala vedno nove »potrebe«. In stranke, ki so dovolile postavbo, bodo dovoljevale tudi vse njene posledice, dokler bodo imele odločevati v parlamentu. Le to je vprašanje, koliko časa bo potrebovalo ljudstvo, da spozna, kaj so mu njegovi zastopniki naložili.

Vlada in službena pragmatika.

Za državne uradnike in uslužbence je bil 1. julij važen dan. Ko se je lani nekoliko resneje sprožilo vprašanje o zboljšanju njihovega položaja, se je visoka vlada zvijala na vse načine, da bi se izmuznila. Meščanske stranke so bile precej v zadregi; zakaj drž. uslužbenci vseh kategorij prihajajo pri volitvah močno v poštev, in z njihovimi glasovi je že treba računati. Ali tudi ta sloj se je tekom časa močno izpremenil; s patriotskimi besedami se mu ne pride več do živga, vsaj ne povsod, zakaj celo uradniki so se marsikaj naučili od organizirane delavstva. Tudi patriotizem ne uspeva več ob praznem želočdu. Uradniki so postali »nezadovoljni godrnjači«; jeli so se oglašati z materialnimi zahtevami in iz njihovih vrst so se začele celo besede, kakršne so včasih izrekli samo rdečkarski delavci. Pasivna resistenca, stavka.

Meščanske stranke so zaslužile, da bi se tukaj lahko izleglo kaj resnega, namreč da bi se uradniki lahko naveličali sladkih fraz, pa danes ali jutri rajši volijo socialiste kakor pamlote. Zato so začele po zimi kazati uradnikom simpatije v državnem zboru.

Vlada pa ni marala. Bivši ministrski predsednik Gautsch, ki je bil takrat pač že izredno nervozen, je govoril o uradniških zahtevah v takem tonu, ki je v ministrskih ustih zelo ne-navađen; zlasti železničarje je z neverjetno grobimi besedami in z naravnost žaljivimi izrazi tako provociral, kakor da bi bil nameroma rad dosegel kakšen silovit izbruh njihove opravičene jeze. Njegov naslednik Stürgkh sicer ni popeval takih melodij, ali storil je vse, kar je znal in mogel, da zavleče rešitev uradniškega vprašanja.

Kot malo odškodnino za zboljšanje, katerega ni bilo, je vlada dovolila nekakšno draginjsko doklado za šest mesecev. Dne 1. julija

je rok potekel. Uradniki in uslužbenci si zaradi tega niso prav preveč belili glave, zakaj upali so, da stopi do tega časa že nova službena pragmatika v veljavo, ki ima prinesiti nekaj zboljšanja, čeprav ne izpolnjuje vseh zahtev, ki bi bile opravičene in ki so jih zlasti socialisti v parlamentu zelo odločno zastopali.

To upanje je splavalo po vodi. Vlada noče; meščanske stranke pa ne morejo. Zakaj orožje, s katerim bi bile lahko prisilile vlado, da bi izpolnila zahtevo uradnikov in uslužbencev, so same dale v zrak. Vlada jim zdaj lahko osle kaže, stranke pa lahko debelo gledajo.

Vlada je povedala: Za brambno reformo je denarja dovolj, za uradnike in uslužbence ga ni. In službena pragmatika se ne uveljavi, dokler ne bo pokritja za stroške.

Bilo je zadnji teden v odseku za državne uslužbence. Na razna vprašanja je odgovoril sekcijski svetnik Galecki v imenu vlade sledeče:

»Na našo državno polovico vsled brambne reforme odpadajoča trajna obremenitev iz skupnega proračuna prištevši analogno višjo zahtevo v domobranskem proračunu ni tako tehtna, da se ne bi mogla pokriti iz tekočih dohodkov in iz njih normalnega razvoja. Zato tudi ni treba zagotavljati novih virov za te tekoče trajne višje izdatke.

Drugače pa je s tremi službenimi pragmatikami, ki povzročajo z ostalimi ureditvami takoj več kakor trideset milijonov kron višjih izdatkov, zaradi česar mora biti izvršitev v teh zakonih obsežnih finančnih pogodnosti odvisna od otvoritve zadostnih novih virov dohodkov.

To je tako jasno povedano, da vsak uradnik in uslužbenec lahko razume, kako in kaj. Službena pragmatika je bila sicer prej sklenjena kakor brambna reforma. Normalni ljudje bi najbrže sodili, da se imajo tista sredstva, ki so na razpolago, najprej porabiti za to, kar je najprej sklenjeno. Ali avstrijska vlada ne misli tako kakor normalni ljudje. Njej so podčastniki in rekruti važnejši od uradnikov in uslužbencev. Za vojaške zahteve mora biti denarja, pa če bi se morale črtati vse druge potrebščine v proračunu. In da so bili drugi izdatki prej sklenjeni, je prav nič ne briga. Gautsch si ni dal ukazovati od parlamenta, in tudi Stürgkh si ne da.

Reklo se je vladi, da naj bi dobile gospodarske določbe službene pragmatike vsaj za nazaj veljavo od 1. julija. Tudi na ta predlog je odgovoril zastopnik vlade, da bi se moglo le tečaj govoriti o njem, če se pravočasno do- le tečaj govoriti o njem, če se pravočasno do- volijo novi donosi. Ko se je na- novih davkih še tekom tega leta, ko se je posled vprašalo, če ne bi izplačala vlada vsaj draginjsko doklado, ki je bila dovoljena za prvo polovico leta, tudi še za drugo polovico, je odgovoril zastopnik vlade »z vso odločnostjo«, da tudi iz tega ne bo nič.

Gospod Galecki je dejal, da stroški, ki jih povzroči brambna reforma in domobranski zakon, ne bodo tako znatni, da se ne bi mogli pokriti iz tekočih dohodkov. To je fraza, ki je čisto primerna avstrijski vladi. Njen zastopnik bi bil storil kaj koristnejšega, če bi bil povedal, koliko bodo znašali tisti »neznatni« stroški. Čisto gotovo bi se pokazalo, da bodo novi

EMILE ZOLA:

Rim.

(Dalje.)

»Resnično, abbé, obljubovanja ste vredni... Torej verujete, da prihajajo papeži tako po milosti božji? Jutrišnjega papeža imenujete gori, kajne, on pa enostavno čaka? Domišljal sem si, da se vmešavajo v to reč kolikor toliko tudi ljudje... Morda pa že veste, kdo je od božje milosti že vnaprej izvoljeni kardinal.

Nadaljeval je svoje cenene brezverske šale, ki pa niso duhovnika prav nič vznemirjale. Naposled se je sam smejal, ko je grof, namigavajoč na staro strast, s katero stavi po igri koprneče rimsko ljudstvo ob vsakem konklavu na onega, ki bo najbrže izvoljen, dejal, da bi človek lahko dobil celo premoženje, če bi poznal boljšo skrivnost. Potem je govoril o treh belih talirjih različne velikosti, ki vise vedno pripravljene v omari v Vatikanu; Ali se bo topot rabil mali, veliki ali srednji? Če vladajoči papež le količikaj resno zbolí, se takoj pojavi izredna razburjenost, vsako častihlepno stremljenje, tako spletkarstvo se zbudi, tako da ni ne le v črni družbi, temveč po vsem mestu nobene druge radovednosti, nobene druge zabave, nobenega drugega opravka, kakor razgovori o zahtevah kardinalov in ugibanje, kdo bo zmagal.

»Čujte, ker Vam je znano, mi morate na vsak način povedati,« je Prada nadaljeval. »Ali bo kardinal Moretta?«

Kljub očitnemu namenu, da bi ostal dostojen in nepristranski kakor dober, pobožen duhovnik, se je Santobono polagoma razgrel in se popolnoma vdal svojemu notranjemu ognju. To zaslišavanje ga je povsem premagalo; nič več se ni imel v oblasti.

»Moretta! Kaj takega! Vsej Evropi je pro-

dan.

»Torej kardinal Bartolini?«

»Kaj Vam prihaja na misel!... Bartolini? Saj se je popolnoma obrabil s tem, da je vse hotel, pa ni ničesar dosegel!«

»Teda bo kardinal Dozio?«

»Dozio! Dozio! Oh, če bi zmagal Dozio, bi moral človek obupati nad našo sveto cerkvijo, ker ni nižjega in hudobnejšega duha od njega.«

Prada je dvignil roke, kakor da je zdaj z vsemi resnimi kandidati pri kraju. Bila mu je zlobna zabava, da ni imenoval kardinala Sanguinettija, župnikovega gotovega kandidata, in da ga je s tem še bolj ogorčil. Potem je naredil, kakor da je nenadoma uganil pravo, pa je veselo zaklical:

»O, zdaj vem... že poznam Vašega moža: To je kardinal Bocanera!«

Santobono je začutil sunek sredi srca, za- det je bil v svoji jezi, v svojem patriotskem prepričanju. Že so se odpirala njegova strašna usta in na vso moč je hotel zakričati »ne, ne!«, ali posrečilo se mu je še, da je zadušil ta klic; molče je držal na kolenih svoj dar, malo škaro smokey, katero so njegove roke tako stiskale, kakor da jo hočejo zdrobiti, in od tega napora se je tako tresel, da je moral počakati, preden je mogel z umirjenim glasom odgovoriti:

»Njega prečastita eminenca kardinal Bocanera je svetnik, ki je vreden prestola; moj strah bi bil le ta, da bi s svojim sovraštvom do naše nove Italije prinesel vojno.«

Ali Prada je hotel še povečati rano.

»Njega torej sprejemate; preveč ga ljubite, da se ne bi veselili ob njegovem upanju. Zdaj, mislim, smo tam, kjer je resnica, zakaj ves svet je prepričan, da ne more konklave izvoliti nobenega drugega... No, zelo velik je; torej se bo rabil veliki beli talar.«

»Veliki talar, veliki talar,« je nehote mrmral Santobono. »Razun če...«

Vendar ni dovršil stavka in je še enkrat premagal svojo strast, Pierre, ki je molče poslušal, se je čudil, ker se je spominjal na razgovor, ki ga je bil slišal pri kardinalu. Očitno so bile smokve le pretveza, da si izšli vstop v palačo Bocanera, kjer bi mogel le kakšen zaupnik, nedvomno abbé Paparelli, povedati kaj zanesljivega. Ali kako je znal ta prenapeti človek ob

najnevrednejših giblajih svoje duše ohraniti oblast nad seboj!

Kampanja na obeh straneh ceste je še vedno razpenjala svojo travnato plan v neskončnost; Prada, ki se je zresnil in zamislil, je gledal vun, ne da bi kaj videl. Glasno je zaključil svoje razmišljanje.

»Abbé, saj veste, kaj poreko, če umre to-pot... Ta nenadna slabost, ta griza, zataje-vane vesti... To se lahko prav slabo dovrši... Da, da, strup kakor pri ostalih.«

Pierre se je zganil kakor pod udarcem. Pa-pež zastrupljen!

»Kaj, strup? Že zopet!« je vzkliknil.

V grozi je gledal sopotnika. Strup kakor v časih Borgij, kakor v romantični drami, zdaj, na koncu devetnajstega stoletja! Ta slika fanta-zije se mu je zdela grožna in smešna obenem.

Santobono, čigar obraz je odreden in po-stal neprozoren, ni odgovoril. Ali Prada je majal z glavo in razgovor se je pletel le še med njim in mladim duhovnikom.

»Ej da, že zopet strup... V Rimu živi še vedno ta strah in je velik. Čim se zazdi kakšna smrt nerazumljiva, čim nastopi prehitro ali pa v sumljivih okoliščinah, ima ves svet takoj le eno misel in klic: Strup! In pazite — zdi se mi, da ga ni mesta, kjer bi se pripetilo toliko nenadnih smrtnih slučajev kakor v Rimu; ne vem prav, zakaj — pravijo, da zaradi mrzlice... Da, da, strup z vso svojo legendo, strup, ki ubija ka-kor strela in ne zapušča nobenega sledu, gla-soviti recept, ki se podeduje od stoletja do sto-letja — pod cesarji in pod papeži, pa vse do naših meščanskih demokratičnih dni.«

Vendar se je nazadnje sam nekoliko skepti-čno nasmejal svojemu domovinskemu, iz pasme in vzgoje izvirajočemu strahu. Navedel je razna dejstva. Rimske dame so se znale iz-nebiti svojih soprogov ali ljubimcev s strupom neke rdeče krastače. Praktičnejši Locustes se je obračal do rastlin in je dal kuhati neko bilko, ki je bila brččas preobideja. Izza obitelji Borgia je podajala Toffana v Napolju v malih, s sliko

svetega Miklavža Barskega okrašenih stekleni-cah glasovito vodo, katere glavna sestavina je bila nedvomno mišnica. Ljudje so vedeli še ču-dovite povesti o bučkah, katerih ubod je hi-poma umoril, o kozarcu vina, ki se je zastrupil s tem, da so se vanj natrgali lističi rože, o klju-naču, ki se je prerezal s pripravljenim nožem in čigar zastrupljena polovica je usmrtila tovariša pri obedu.

»Sam sem imel v mladosti prijatelja, čigar nevesta se je na dan poroke v cerkvi mrtva zgrudila, le zato, ker je poduhala šopek cvetic... Zakaj torej nečete verjeti, da se je glasoviti re-cept res podedoval in ostal nekaterim pončenim znan?«

»Ker je kemija preveč napredovala,« je de-jal Pierre. »Če so stari verjeli v skrivnostna sredstva, je to prihajalo odtod, da so jim neda-stajala vsa sredstva za analizo. Dandanes bi pri-vedel strup rodu Borgia naivnega človeka, ki bi se ga hotel poslužiti, naravnost pred kazen-sko sodišče. To so praviljice, in komaj je ver-jetno, da jih trpe ljudje še v časnikaškem ro-manu.«

»Meni je prav,« je grof nadaljeval z nepri-jetnim smehljajem. »Nedvomno imate prav... Ali recite to svojemu gostoljubu, kardinalu Boc-caneri, ki je držal starega, iskreno ljubljenega prijatelja, monsinjora Galla v rokah, ko je lan-skega poletja v dveh urah umrl.«

»Naval krvi v možgane zadostuje za dve uri, steklina v glavni žili pa povzroči smrt celo v dveh minutah.«

»To je res, toda vprašajte ga, kaj je mislil ob dolgotrajnih krčih, ob svinčenem obrazu, ob upadajočih očeh, ob tej strašni maski, v kateri ni več spoznal svojega prijatelja. Popolnoma je prepričan, da je bil monsinjor Gallo zastrupljen, ker je bil njegov najzvestejši zaupnik, njegov svetovalec, katerega je vedno sledil, ker je bil njegov modri svet jamstvo za zmago.«

vojaški izdatki večji od onih, ki jih povzroča službena pragmatika.

Ali krivda ne zadene le vlade, temveč tudi meščanske stranke, ki so glasovale za brambno reformo. Že pri razpravi o službeni pragmatiki so lahko videli, kako se je vlada obotavljala; saj je celo izza grma gozila, da pokoplje službeno pragmatiko v gosposki zbornici, če ne bo taka, kakoršna bi ji bila všeč. Razlogov za nezaupanje je bilo torej dovolj. A meščanske stranke so imele v rokah sredstvo, da bi bile zagotovile uradnikom in uslužbencem, kar jim prinaša službena pragmatika. Preden so šle kakor rekruti glasovat za brambeno reformo, bi bile lahko prisilile vlado, da uveljavi pragmatiko s 1. julijem. Če so že morale biti na vsak način tako patriotične, da so vladi aportirale militaristično zahtevo, bi bile lahko zahtevale, da poplača vlada njihove glasove s službeno pragmatiko. Pri drugih prilikah znajo te stranke izvršno kupčevati.

Mogoče, da se bodo ob tem poglavju vendar tudi uradniki nekoliko zamislili.

Imperialistična mrzlica.

Italijansko-turško vojna spravlja na svetlo temne diplomatske spletke, ki resno ogrožajo evropski mir in ki kažejo, da si je italijanska vlada vnaprej zagotovila pritrldilo posameznih velevladi za svoj roparski vlom v Libijo. Vnovič se je pokazalo, kaj so vredne diplomatske besede in koliko jim sme ljudstvo zapupati: izimši Italijo so skoro vse evropske države kazale Turčiji prijazno lice; zdaj pa prihaja na dan, da nastopa Italija po dogovorjenem načrtu, ki ima v mislih — parcelacijo evropske Turčije.

Italiji je v tem tišem načrtu bil dodeljen strežajski posel, da s svojim brigantovstvom načne vprašanja bližnjega vzhoda. Prvo leto vojne se že h koncu nagiba, ne da bi italijanska vlada mogla pokazati na resničen strateški in operativen uspeh svoje pustolovščine. Pač pa je zdrnila iz spanja preporna vprašanja na jugu Evrope, in sicer v taki množini, da se človeku v glavi zvrtili, če misli na dalekosežne konflikte, ki se zbirajo nad našimi glavami.

Jedro ocialnega problema je v dardanelanskem vprašanju. Pogodbe iz l. 1856., ki z malimi izpremembami še dandanes veljajo in ki prepovedujejo ruskim vojnim ladjam prehod skozi dardanelško morsko ožino, postajajo ruskemu imperializmu od dne do dne neprijetnejše. Kapitalnega poraza v japonski vojni in revolucijske krize doma Rusija še do danes ni prebolela, a četudi so ruskemu imperializmu za nekaj časa polomljene peroti, vzlic temu je ruska diplomacija imela zbuditi dardanelško vprašanje. Po kostanj v žerjavico je poslala Italijo, ki si je pri tem svoje prste pošteno opekla. Da je bila vsa akcija in zlasti manevriranje italijanske brodogradnje med Rusijo in Italijo dogovorjeno, je očitna stvar; odškodninske zahteve, ki jih je Rusija predložila turški vladi, češ da vsled zatvoritve Dardanel trpi ruska trgovina, a se podkrepuje to domnevo. Po naziranjih ruske vlade bi bila morala Turčija potemtakem križem rok izpostaviti Carigrad dežju italijanskih granat — zaradi ruske trgovine.

Ruska diplomacija ima prav spretno gáda, da ujo roko seveda; ampak njen apetit in njene skomline se ne ustavljajo ob Dardanelah; ruski imperializem se želi nakrmniti na račun Turčije in Mali Aziji in ob Prezijskem zalivu. Italijansko časopisje je polno hvale za rusko podporo in na obeh straneh izražajo željo, da se utrdijo »prijateljski odnosi« med obema državama in da se skliče za poravnavo italijansko-turškega spora evropska konferenca, od katere si zlasti ruska diplomacija obeta lep postranski dobiček.

Med tem pa si Anglija krči pot iz Egipta preko Arabije in Mezopotamije do svojih poštojank v južni Perziji. Velika azijska konkurenta Rusija in Anglija, ki sta si v lepi slogi razdelila perzijski plen, stojita pred nalogo, da razčetrta še ostali del južne Azije in ga udinjata svojemu imperialističnemu pohlepu. Koncentracija angleškega brodogradnje na Severnem morju, setanek angleških državnikov na Malti, vse to so znamenja, da snuje imperializem nova podvzeta, ki vzemirajo vso Evropo. Vesti, o razkosanju Turčije se nečejo poleči in ruska diplomacija načenna vedno znova to vprašanje, ki uture v Evropi zaneti požar z nedoglednimi posledicami.

Imperializem posaja od dne do dne večja nevarnost za svetovni mir, vedno predrznejša in brezvestnejša je njegova igra z ljudskimi koristmi. Kakor mrzlica je, ki podi svoje žrtve od vratolomnosti v vratolomnosti in ki zastavlja življenje ogromnih množic za kapitalistični dobiček. Sad s kapitalističnega debila, ki male obstoječa politična razmerja in razmere. Dokler evropski narodji ne stro razrednega gospodstva, dokler ne polomijo njegove sile, bo pela nad njimi imperialistična šiba.

Če se je tako priljubila našim gospodinjam Kolinska kavna primes, je iskati vzroka v tem, da je res izvršno blago. Naše gospodinjke kar prehaliti ne morejo tega kavnega pridatka in pravijo, da je sploh najboljši in se z njim da napraviti najokusnejša kava. Dobra kava pa je v vsaki rodbini tako neizogibno potrebna pijača, da je nikler ne morejo pogrešati. Če hoče gospodinja pripraviti kavo, ki bo vsakemu popolnoma ugajala, naj ji pridene Kolinske kavne primesi, in žela bo zahvalo in priznanje vseh.

Ljubljana in Kranjsko.

— Vedno globlje v denunciacije! Slovenec čuti potrebo, da ozaljša podlo denunciacijo študentov in študentov, ki jo je v deželnem šolskem svetu zagrešil dr. Lampe vsled Aškerčevega pogreba. Svojo operacijo začelja z velikim zamahom: Od ustavnega štatura »Svobodne Misli« l. 1880 se z mukornostjo in velikimi ovinki preko framasonov in anarhistov privleče navsezadnje do praškega kongresa »Svobodne Misli« v l. 1907 in se od tam v pogumnem skoku vzpne do neke izjave, ki jo je v Almanahu »Svobodne Misli« l. 1908 zapisal mednarodni tajnik »Svobodne Misli« Rafael Rens. Čemu toliko truda in toliko trpljenja, ko smo ko smo klerikalne denunciantne zasačili na laži, trdeče, da so vence socialnodemokratskih organizacij in »Svobodne Misli« pri Aškerčevem pogrebu nosili študentje. Omenjeni Rens je po »Slovenčevem« citatu zapisal, da ima »Svobodna Misel« tudi nalogo »uničiti državo Habsburžanov«.

»Slovenec« očita političnim gosposkam, državnim pravdnikom in ostalim policajem strašansko patriotično nemarnost, ki puste monarhiji in dinastiji nevarno organizacijo in ki so celo potrdili nje pravila in s tem odobrili njen obstanek. »Slovenec« denuncira vse avstrijske policaje po vrsti, da bi nekoliko zmanjšal denunciantovsko pego dr. Lampetovo. Študente — ki niso nosili pregrešnih vencev — denuncira, da so imeli namen lotiti se — »države Habsburžanov, zato, da postavlja dr. Lampeta za rešitelja v hudi stiski, v katero je ta država ob Aškerčevem pogrebu zabredla, in da obviija okolo njegove glave gloriole sv. Jurija, ki je strl nevarni pošasti glavo. Človek je v strahu, da z razmotrivanjem »Slovenčevega« denunciantstva hodi psihiatrom v zelje!

— Vsepohrustáš dr. E. Lampe priobčuje v »Dom in Svetu« posmrtnico A. Aškerčeve, v kateri se zlobno zaganja v pokojnika in udeležence pri pogrebu. Svoje hijensko naravo kaže na tako gnusen način, kakoršen bi spadal morda v »Domoljuba« ali pa v kako posirovelo pijano družbo, nikakor pa ne v leposloven list. Veliko milost so izkazali, pravi, da so mu dovolili cerkveni pogreb in dalje denuncira prof. dr. Ilesiča, da je skrajno netaktno ravnal, ker je govoril ob grobu pesnika, ob katerem je govoril socialni demokrat in na katerega so položili socialisti in svobodnomisleci vence s travkovi. Tak spis kakoršen je Lampetova posmrtnica na Aškerca je plod bolne ali pa docela pokvarjene duše, ki ni m nobenega čuta dostojnosti več. Pošten in objektivni sodnik more izreči o Aškercu le sodbo, da je bil umetnik in da zasluži, da ga slavimo; pravice epa nimajo klerikalci metati kame ne nanj, ki so največji ubijalci velikih in svobodnih talentov.

— Železničarji obeh železnic, pozor! Vabilo na javen železničarski shod, ki bo v sredo dne 3. julija ob pol 8. zvečer v vrtinem salonu gostilne »pri Levu« na Marije Terezije cesti. Dnevni red: 1. Poročilo o razpravah državne konference železn. delavcev dne 29. in 30. junija na Dunaju. 2. Raznosterosti. Poročevalec sodrug Jos. Kopač iz Trsta. Železniški delavci vseh kategorij, udeležite se vevlažnega shoda polnoštevilno, kajti gre za vaše koristi.

— Vič-Gilince. Da naša podružnica »Vzajemnosti« od dne do dne napreduje, pokazujejo njeni sestanki, ki so vedno bolj obiskani. Sobotni sestanek, na katerem je poročal predsednik Zveze sodrug Ivan Kocmur, je bil pa tudi zato zanimiv, ker se je na njem razvila nenevadno živahna debata, v katero so posegli sodrug G. Hrovč, Tuma, Buda, Korošin in Lotrič. Razgovor se je sukal o potrebi organizacije in sedanjih razmerah delavstva na Slovenskem. Razume se, da tudi »Zarja« ni ostala pozabljena in se je nabrala manjša svotica za milijonski sklad. Pristopilo je tudi nekaj članov, ki so obljubili, da bodo pridobili še druge. Naša podružnica ima že svoje stanovanje z lastno opravno in knjižnico, ki je seveda še skromna. Sodrugi, ki imajo morda kako knjigo, bi jo lahko pogrešali, so naprošeni, da jo oddajo pri sodr. Magistru v »Ameriki«. Prav vnet agitator za našo delavsko organizacijo je sodr. Buda, ki mu moramo izreči javno pohvalo. Da bi le našel mnogo posnemačev!

— Moste. Občni zbor tukajšnje podružnice »Vzajemnosti«, ki je bil preteklo nedeljo, se je skončal v najlepšem redu. Vsa poročila so bila ugodna in gre sodrugom funkcionarjem vse priznanje za njih trud in delo. Centralo je zastopal sodrug Lehpaider, ki se je v svojem nagovoru podružnici zahvalil za njeno požrtvovalnost pri skupnih prireditvah. Izvoljen je bil večinoma stari odbor, ki mu načelujeta sodruga Bitner in Hameršak. Pri raznosterostih se je pokazalo, da ima podružnica precej temperamentnih sodrugov, ki uturegje postati še dobri govorniki. Razjasnilo se je, da so časnikarski napadi na posamezne tukajšnje sodruge le plod osebnega sovraštva in brez vsake stvarne podlage. O priliki bomo že povedali, kdo so tisti tiči, ki hočejo izrabljati organizacijo v svoje osebne namene. Po zaključnem referatu sodr. Kocmurja se je nabrala še lepa svotica za milijonski sklad, na kar je bil občni zbor končan.

— Sp. Hrušica. V nedeljo 30. t. m. popoldan smo imeli pri nas v gostilni gospe Bončarjeve shod zidarjev, ki se je prav lepo izvršil. O pomenu strokovne organizacije je poročal sodrug Kocmur iz Ljubljane, ki je prav po zaslugi bičal brezbriznost naših zidarjev, ki so sami krivi, če se razmere v stavbni stroki od dne do dne slabšajo. Opozoril je tudi navzoče, da bodo neorganizirani in oni zidarji, ki pristopijo k organizaciji šele v zadnjem trenutku, odslej naprej sprejeti v tujni vse drugače, nego so bili doslej. Splošno pritrjevanje je pričelo, da so padle besede na rodovitna tla.

— Zakaj slovenski časopisi ne pišejo več o škotovi brošuri, pove v »Gorenjcu« prav odkritosrečno dr. Cepuder, ki je profesor v Kranju. Pravi namreč, da zato, ker so se spametovali, t. j. z drugimi besedami priznanje, da je škof Jeglič po nazorih Cepudra napisal veliko budalost. Omenjamo, da je bil dr. Cepuder na ustanovnem sestanku podružnice »Vzajemnosti« v Kranju, kjer je na vse mogoče načine provociral in hujskal proti delavstvu, na katero pa ni njegov nastop napravil prav nobenega vtiska, ker je bilo že vnaprej očito, da igra le »špiceljna«, ki bo potem skušal denuncirati udeležence po ligvorjanski morali. Tudi dekan Koblar je imel vmes svoje prste in je hotel z nasilstvom pre-

prčiti sestanek v Kranju, kar mu je pa prav pošteno izpodletelo. Bodi mu povedano: Svobode in napredka hočem, ne pa jarma klerikalnega suženjstva.

— Najden vtopljenec. Iz Cerkelj pri Krškem poročajo: Dne 27. junija so našli v skopiški strugi vtopljenca, katerega je zanesla Sava. Vtopljenec je brez suknje in brez čevljev, star približno 25 do 30 let, ima en prstan na levi roki, pisane hlače, v vodi je moral biti že približno 2 do 4 tedne. Pokopali so ga na pokopališču v Cerkljah pri Krškem.

— Deklica zgorela. V sredo si je desetletna hčerka vdovca zidarja Dekleva na Premu kuhala zajtrk. Znetila je ogenj s petrolejem, kakor je videla delati odraslene gospodinjke. Petrolej se vname in razžene posodo; njej se pa vname obleka. Na krik prihite ljudje, a bilo je že prepozno. V soboto je umrla na opeklinah v postojnski bolnišnici.

— Zopet ukraden konj. Ko je šel v nedeljo popoldne posestnik Franc Marovič iz Obrij, občina Moste pri Ljubljani, k maši, mu je bil med tem časom iz odklenjenega hleva ukraden konj vreden 800 K. Leta je 14 in pol pesti visok, rdeče barve in 9 let star. Kjer bi tat utegnil konja prodajati, naj se ga takoj izroči varnostnemu oblastvu.

Umrl so v Ljubljani: Fran Stegnar, postresček, 39 let. — Josip Letnar, dninar, 61 let. — Amalija Korbar, hči tovarniške delavke, 6 mesecev. — Marija Cermelj, bivša prodajalka sadja. — Frančiška Sonec, delavka v tobačni tovarni, 21 let. — Ivan Potisek, bivši sobni slikar, 47 let.

— Tujski promet v Ljubljani. Minoli mesec je prišlo v Ljubljano 6576 tujcev — 259 več nego meseca maja in 690 več kakor lani meseca junija. Nastanilo pa se je v hotelu »Union« 1536, »Slon« 1217, »Lloyd« 512, »Cesar avstrijski« 299, »Malič« 298, »Ilirija« 267, »Južni kolodvor« 239, »Strukeli« 214, »Tratinik« 148, »Tivoli« 86 in v ostalih gostilnah in prenočiščih 1662 tujcev.

— Pes je popadel v petek zvečer na Marije Terezije cesti delavca Antona Likarja ter ga na levi roki lahko poškodoval. Lastnik psa je znan.

— Nesreča. V petek je mehaniški vajenec Ciril Križman nesel po Gosposki ulici neki zaboj. Nasproti mu korakoma pripelje neki voznik in so mu je Križman hotel umakniti, ga je konj zadell in podrl na tla, vsled česar je zadobil na glavi in hrbtu znatne telesne poškodbe.

— Karambol. Ko je v petek popoldne pripeljal neki hlapec z vpreženim vozom iz veže št. 9 na Dunajski cesti, je pridrlj v tistem hipu mimo električni voz, ki je zadell hlapčevega ter mu strl kolo inzlomiloje. Ko bi ne bil voznik električnega voza tako naglo ustavil, bi se bila ne dvomno zgodila večja nesreča.

— Promenadni koncert »Slovenske filharmonije« bo danes od pol 7. do pol 8. zvečer pod gradom »Tivoli«.

— Izgubil se je v soboto od Dunajske ceste po Frančiškanski ulici čez Frančiškanski most in Francovo nabrežje do Židovske ulice majhen ključ zaznamovan s št. 2. Pošten najditelj naj ga blagovoli oddati v našem uredništvu.

— Kolo ukraden o je bilo v nedeljo na Vodmatskem trgu posestnikovemu sinu Alojziju Zidancu. Kolo je tirkoske »Puch«, je prostega teka, koleti imata rdeče obroče, kolo je črno pleskano, ima nekoliko zakrivljeno bilanco in tovarniško številko 45.549 ter je vredno 140 kron. Pozor pred nakupom!

— Ukraden nabiralnik. Te dni je bila v gostilni na Radeckega cesti št. 24 ukraden nabiralnik nekega balinskega kluba, v katerem je bilo okoli 20 K denarja.

— Izgubljeno in najdeno. Beti Pribošičeva je izgubila zlato zapestnico v obliki verižice. — Šolska učenka Ana Erženova je izgubila črn dežnik. — Pavlina Kocjančičeva je izgubila bankovec za 10 K. — Mestni delavec Jernej Pozaršek je našel avtomobilsko svetilko. — Šolska učenka Cecilija Tiranova je našla bankovec za 10 K. — Dijač Makso Lukanc je našel ročno torbico z manjšo svoto dnarja. — Najdena je bila srebrna ženska ura, katero dobi izgubiteljica nazaj v tobakarni v Hilserjevi ulici št. 12. — Zasebnica Hedvika Lukašek je izgubila srebrno tula uro. — Zdravnik dr. Pavel Avramovič je izgubil srebrno anker remontoar uro z dvojnimi krovom. — Trgovčeva soproga Pavla Bürgerjeva je izgubila ročno torbico.

— Kinematograf »Ideal«. Spored za torek 2., sredo 3. in četrtek 4. julija 1912: 1. Žurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodilji, šport, moda itd.) 2. Pustolovec. (Amerikanska drama.) 3. Luka in njegova ljubica. (Velekomično.) 4. Fantastična mavrica. (Krasna kolorirana slika z vilami.) 5. Zgrešena spekulacija. (Zanimiva učinkovita drama v enem dejanju.) Samo zvečer. 6. Oh, moja podveza. (Krasna veseliga v barvah.) V petek, dne 5. julija: Specialni večer: »Smrt za tilnikom.« V soboto: »Skrivnost žene« (Lukrecija Borgia. Krasna kolorirana drama v dveh dejanjih.) Danes nastopi gosp. Modic, pevec in igravec iz Freiburga, rojen Ljubljancan.

Štajersko.

Ponesrečena žandarmška vnama. Iz Trbovelj nam poročajo: Pred kratkim se je dogodil na tukajšnjem kolodvoru dogodek, ki priča o veliki vnemi naših oblasti, kadar hočejo nastopati proti delavcem. Semkaj je prišel neki delavec, doma iz Nove Štite, da obišče svoje znanke; prihajal je iz Amerike. Delavstvu so vražnji elementi so nagnali nanj orožnike, češ izseljevalni agent je. In z veliko vnmom so ga tirali orožniki s sabo, ga dolgo zasliševali in šele po hudem pestenju se je rešil iz njih rok. Zares občudovanja je vreden pogum naših oblastnih, kadar nastopajo proti delavstvu!

— Celje. Ako se človek v celjski okolici spreha, je pač v nevarnosti na potih in mostih, da se vrne pobabljen domov. Ne samo na enem, na mnogih krajih so naravni prepadi, ki pa niso prav nič zavarovani in zagrajeni. Kar pa na mostičku blizu Teharja, ki pelje čez Voglajno v Bukovžlak, presega vse meje. Na sredi

mosta je velika luknja, ki ni samo otrokom, temveč celo odraslim zelo nevarna. Na koncu mostu je pa prepad, da lahko vsak vanj telebne, ne da bi bil vinjen. Radovedni smo, kdo bo odgovoren, če se tam kakšna nesreča zgodi! Po tukajšnjih krajih bi bil pač skrajni čas, da bi delavci zdrinili tisto zaspano gospodo po občinskih odborih, bodisi v celjski okolici ali pa v Teharjih, in jo spomnili na dolžnosti do občinstva.

— Trebuh si je razparal. V Halbenrainu pri Radgoni je vajenec pri mesarju Janezu Pichlerju hotel odrezati kos mesa, da bi ga nesel v kuhinjo. Pri tem mu je spodeltel nož, ki si je razparal ves trebuh. Deček od bolečin ni mogel več govoriti. Ko ga je poklicani zdravnik za silo obvezal, so ga odpeljali v bolnišnico v Radgono.

— Smrt na cesti. Te dni zjutraj je našla posestnica Marija Blazinšek bližu Dobrne ob cesti mrtvega posestnika Martina Štrausa. Štraus je prejšnji dan pil v različnih gostilnah na Dobrni in se pozno zvečer vračal domu. Med potjo se je oglašil še pri svoji svakinji, kateri je tožil o notranjih bolečinah. Po kratkem prestantu je šel zopet dalje. Med potjo pa je obležal mrtev. Zadel ga je srčna kap.

Goriško.

— Knez in nadškoji brani kapitaliste. Iz Vrtojbe nam pišejo: V sredo 26. t. m. je imel goriški knez in nadškoji pri nas birmo. Ob tej priliki je imel prevzvišeni pridigo, v kateri je vzel v mogočno zaščito imenitnike in bogataše. Razkoračil se je nad stavkujočimi zidarji v Gorici, češ da hočejo malo delati in zahtevajo veliko plačo. In potem je napihnjeno dejal, da dela zvečer do polnoči. Ampak to je pa pozabil povedati ta pobožni in vneti zagovornik izkoriščevaločega kapitalizma, da je velika razlika med delom zidarjev in njegovim delom, kar se tiče napora; prav tako je tudi modro pozabil povedati, kako mastno plačo več tisoč letnih dohodkov vleče za svoj posel, medtem ko morajo zidarji vsled slabih plač trpeti telesno in duševno lakoto. Prevzvišeni se je dotaknil tudi kmetov in se razjezil, koliko porabijo za obleko, zlasti dekleta. Tega pa navdušeni knezoškofovski zagovornik kapitalizma ni videl, kako debeli žulji pokrivajo dlani kmečkega in delavskega ljudstva, Goriški knezonadškoji naj se v bodoče raje vsaja nad tistimi, ki ljudstvo izsesavajo in mu pijo kri, da hira duševno in telesno, medtem ko sami v blaznem razkošju zapravljajo ogromne, krivično pridobljena bogastva, ustvarjena od milijonov in milijonov tistih trpinov, nad katerimi se je znašal katoliški knez in nadškoji iz Gorice!

— Voda na Krasu. Minister za javna dela Trnka je v vodnogospodarskem odseku razvil obširen program glede na regulacijo vodnih tokov in glede na preskrbovanje Krasa z vodo. Za gradnjo vodnjakov oziroma vodovodov po kranjskem in primorskem Krasu je vlada na podlagi tega programa pripravljena dovoliti 12 milijonov kron.

— Trgovina s krompirjem je precej živahna, dnevno se odpošila 20 do 25 vagonov krompirja. Do 26. t. m. je bilo odposlanih 123 vagonov, od teh je odposlala Gospodarska združba za goriško okolico (sedež v Vrtojbi) 77 vagonov, ostali trgovci vsi skupaj 46 vagonov. Ostali trgovci so: Fratelli iz Lenardo, Trst; Giovanni di Battista, Trst; Leopoldo Tollentino, Trst; Giovanni Angelo Mauro, Trst; Torelli, Gorica; Humar, Vrtojba, in družba Bombig (goriški župan), Lutman iz Standerja in Maraž iz Vrtojbe. Ta družba se imenuje, na zunaj Landesprodukten-Export, kakor kakšna družba producentov, čeravno so v njej le trije trgovci. Cene se vzdržujejo okoli 10 K. Upati je, da se bo ta cena vzdržala.

— Nov vlak za delavce. S 1. julijem je začel voziti med Tržičem in Gorico Gorico nov vlak za delavce. Iz Tržiča odhaja ob 5,21 popoldne. Prihaja pa v Ronke ob 5,27, v Zagraj ob 5,41, v Zdravščino ob 5,45, v Rubije ob 5,53, v Gorico ob 6,02.

— Umetniška razstava. Intimna razstava se pripravlja v Gorici in se otvori tekom tega tedna. Razstavile se bodo slike slovenskih umetnikov, katere se nahajajo v zasebni lasti Goričanov. Razstava naj poda pregled, koliko je na Goriškem pozitivnega zanimanja za slovensko umetnost. Razstava bo v prostorih I. nadstropje hiše št. 8 Via Tre Re.

— Železniška nesreča. Iz Kanala nam poročajo: Pod vlak ob 1.6 uri popoldni, ki vozi iz Kanala proti Jesenicam, je prišel 30. junija 27-letni mladenič g. Ernest Buchacher, zasebni uradnik v Trstu. Vlak mu je zdobil eno nogo in glavo, tako da je nesrečen na mestu umrl. Ponesrečenec je bil brat g. računskega podčastnika, Josipa Buchacher pri brambovski stotnji v Kanalu. Prišel je za praznike svojega brata obiskat v Kanalu. Veselil se je še četr ure prej pokojni živahno vdržbi svojega brata in drugih podčastnikov iz Kanala in Tolmina. Pozneje je z bratom in z drugimi kanalskimi podčastniki spremljal tolminsko podčastnike na kolodvor; ko se je vlak že premikal, je stopil na tretjo stopnico železniškega voza, pozdravljaje odhajajoče goste skozi okno; pri tem je omahnil, izgubil ravnotežje in padel vznak na tir pod kolesa, odkoder so ga izvlekli mrtvega. Prebridka kazen za neprevidnost.

— A. Gabršček pod sekvestrom? Listi poročajo, da je Andrej Gabršček pod prisilno upravo in da dobiva na mesec po 300 K. »Soča« je prešla v roke konzorcija, sestavljenega iz mladih liberalnih doktorjev.

Nacionalistični egoizem.

Trst, 30. junija. Gniloba meščanskih strank se kaže na vseh koncih in krajih v pravi luči. Kdor pazno zasleduje delovanje meščanskih strank, vidi, da vse njih takozvano delo za »narod« ni nič drugega, kakor da hoče buržvazija izrabljati ljudstvo v svoje egoistične interese. Zato vidimo, da je tudi njih delovanje na splošno prepreženo skozi in skozi z nitjo največjega absurdnega egoizma.

Med voditelji meščanskih strank je ravs in kavs na dnevnem redu, da je groza, in vsi hočejo biti v prvih vrstah kot bojevniki in voditelji za koristi »naroda«. Meščansko časopisje jih hoče dan za dnem povzdigovati v deveta nebesa, sedaj tega, sedaj onega, in hoče dokazati, kakšne zasluge ima ta ali oni za koristi »naroda«.

Ali hvalabogu, da je delavstvo začelo odpirati oči in spoznavati, kam pravzaprav vodi demagogija teh meščanskih strank. Ali bogu, ne daj, da bi se kdo predzrnil žaliti veličanstvo teh meščanskih ali takozvanih narodnih generalov! Hitro je izobčen in zapisan v črno knjigo in gorje mu, ako je prisiljen biti v kakšnem stiku z njimi, pa se predrzne sam drugače misliti, kakor mislijo ti narodni generali.

Ravno tu v Trstu imamo pravo zrcalo, da se vsakdo lahko prepriča o resničnosti povedanega, ako je bilo toliko predznen povedati svoje mnenje, ki ga ima o kakšni stvari in ki si jo sam drugače predstavlja, kakor ukazujejo ti imenitni voditelji, ki bi hoteli stlačiti vsakotvorne stvarine v eno posodo. Evo vam karakterističnega dokaza. Dr. Mandiča so kar iz narodne stranke izobčili in sploh nočejo biti v nobenem stiku z njim; še v njegove rodbinske razmere so posegli in še na ženo dr. Mandiča so vplivali toliko, da so napravili v družini preprič. (Tržaška narodnjakarija je začela posluževati najbrutalnejših in najnižkotnejših klerikalnih receptov; in — eno najinfamnejših sredstev je to, da so začeli celo ženo hujskati proti možu in jo izrabljati v svoje egoistične interese. Potem imamo spet dokaz, kako so se pred kratkim zagnali v dve dekletki, ki sta se bili udeležili našega ženskega sestanka, kako ni hotelo biti ne konca ne kraja pretenju, kakor da sta se dekletki pregrešili bogve kako.

Da, da, gospoda, tudi v Trstu je delavstvo sprevidelo, da pojdemo z vašo politiko rakom živžgat, in zato se je delavstvo začelo otrešati narodnjaških gospodov in začelo samo misliti. Politika meščanskih strank ne bo nikdar rešila narodnega vprašanja in edino socialno demokratična stranka je poklicana, da bo rešila to vprašanje, ker ima vse pogoje zato. Ako postavijo kje kakšno novo tablico, ali če imenujejo Slovenca za predsednika enega ali drugega urada, naj gospoda dobro premisli, da s tem ni še narod rešen. Ljudstvo je spoznalo, da mu škodujejo največ tiste stranke, ki najbolj kriče o narodnem vprašanju in o reševanju naroda.

Državni zbor.

Dunaj, 1. julija.

V zbornici je bila danes specialna debata o proračunu, ne da bi bile meščanske stranke pokazale posebno veliko zanimanja za ta predmet. Na klopeh se je opazilo, da sta bila dva praznika. Razprava se seveda ni zaključila, in tako je zdaj v Avstriji nepostavno stanje; zakaj od današnjega dneva ni parlamentarno dovoljena proračuna. To so povzročili patriotje s svojo velikansko vmeno za brambno reformo, katero so postavili pred proračunski provizorij, dasi ni bilo nobene zakonite potrebe za to.

V debati so se s temeljitimi govori oglašili nekateri socialni demokrati, ki so označili finančni položaj države, kakršen je. Sodrug Tomschik je utemeljeval svoj predlog, da se določi 17 milijonov kron za ureditev plač državnih železničarjev. Zadnji teden so se krščanski socialisti pravili, da bodo glasovali za ta predlog, za katerega so po zimi glasovale vse stranke. Danes je slišati, da so se že ustrašili in da bodo pomagali pokopati predlog. Tudi minister Heindl se je oglašil in zapel staro jeremiado, da ni denarja. Za brambno reformo ima vlada dosti denarja, za železničarje ga nima. Minister Heindl je šel celo tako daleč, da je grozil; če bi zbornica sprejela Tomschikov predlog, bi vlada ne predložila zakona na sankcijo. Kakor se vidi, se je vlada vpričo strahopetnosti meščanskih strank že tako navadila žuganja, da žuga zdaj ob vsaki priliki in se vede kot vrhovna gospodinja nad parlamentom.

Dogodki v Pragi so dali nemškim nacionalcem vseh barv priliko, da so delali zopet velike afere. Nemški radikali in člani nemškega Nacionalverbanda so tekmovali, kdo bo bolj nemški. Konkurenca je bila tako velika, da niso hoteli drug drugemu podpisati interpelacij. Maliku in Wüstu so jo potem podpisali — krščanski socialisti, ki so bili vsi srečni, da so lahko zopet enkrat pokazali nacionalizem.

O seji je poročati:

Posl. dr. Diamand

konstatira, da so stranke večine krive da se državni proračun ni rešil, zakaj one so zavlačile proračunsko razpravo tako dolgo, da se zdaj ne more pravočasno rešiti. Provizorij bi se bil lahko podaljšal za mesec dni, ta čas pa bi se bil lahko porabil za rešitev rednega proračuna. Odločitev o tem, če ima priti proračunski provizorij ali brambna reforma prej na dnevni red, je bilo vprašanje

moči parlamenta.

Za brambno reformo ni bilo nobene nevarnosti. Kljub vsem bremenom, ki jih obsega, je bilo gotovo, da jo bo večina sprejela. Šlo je le za to, če pade zbornica pred Heindlovimi ukazi na kolena. Zlasti Poljsko kolo bi bilo imelo dovolj razloga, da bi bilo jasno povedalo ministru, da ne mara ubogati. Kdo ve, če si ni Poljsko kolo s svojo popustljivostjo prizadelo smrtno rane. Kolikor ima vlada nesposobnosti za upravo, toliko ima sposobnosti za pobijanje parlamentarnih pravic. Tako je prišlo, ko tega smešnega položaja, da imamo ob sporazumu vlade z gosposko zbornico

Poleg § 14 še ex lex.

Razvilo se je nezakonito stanje, da razpravljajo komisije državnega zbora sočasno s poslansko zbornico o zakonih, in da izkuša gosposka zbornica diktirati poslanski, katere določbe so ji všeč, katere pa ne.

Dr. Steinwenderju se gotovo ne more očitati, da je sovražnik novih davkov. Tudi lahko imen ni, da bi brez vzroka metal besede o sla-

bem finančnem položaju okrog sebe. Finančni minister pa kljub temu molči. Vsa država stoji

pred krizo,

ker odpovedujejo banke kredit. To bi bil važen problem za finančnega ministra; zakaj dohodki so odvisni od tega, kako se bo premagala ta kriza. Nevarnost je, da nastane v industriji velika brezposelnost. Za žganjarske barone ima vlada darila slejkoprej. V državnem zboru jih je 27, ki so prizadeti pri žganjarskem kontingentu iz Galicije, pet jih je takih iz Šlezije, 12 z Moravskega in 26 s Češkega. Člani ustavne stranke v gosposki zbornici dobivajo

112.700 kron bonifikacij

iz davčnega denarja. Zato je razumljivo nastopanje gosposke zbornice. Od leta 1880 so dobili žganjarski baroni milijardo davčnega denarja.

Zbornica ima tukaj priliko pokazati, da se ne da terorizirati od gosposke zbornice. Če hoče gosposka zbornica pričeti boj s poslansko, ni boljše prilike, kakor pri proračunu, ki obsega veliko več koristnega za magnate kakor za delavno ljudstvo.

Posl. Tomschik

utemeljuje svoj predlog, da se ima za regulacijo železničarskih plač dovoliti 17 milijonov, tako da bodo reforme veljavne od 1. januarja 1912. Govornik razvija zgodovino tega predloga in povdarja, da morajo stranke glasovati zanj, če hočejo ostati same sebi zveste in če nočejo po-teptati svojih lastnih sklepov.

Potem utemeljuje

dr. Ellenbogen

dva predloga manjšine v obširnem govoru, na katerega se še ozremo.

Seja je trajala do pol 11. zvečer in se jutri nadaljuje.

Vestnik organizacij.

Ženska podružnica »Vzajemnosti« ima v sredo ob 8. zvečer v društvenem lokalu Selenburgova ulica 6. redno mesečno sejo.

Mošte. V četrtek 4. t. m. je v gostilni »pri Dimu« zupen sestanek moških zaupnikov, na katerem bo poročal predsednik dež. zastopstva stranke.

Centralni odbor »Vzajemnosti« v Ljubljani ima v petek 5. t. m. ob 9. zvečer (po seji šentjakobskega odbora) redno mesečno sejo za pretekli mesec, na katero se vabijo tudi sodrugi nadzorniki in veselični odbor.

Šentjakobski odbor »Vzajemnosti« ima v petek 5. t. m. ob 8. zvečer v zveznih prostorih jako važno sejo, na katero se vabijo tudi sodrugi nadzorniki in ostali sodrugi iz tega okraja.

Šolsko-poljska podružnica »Vzajemnosti« ima v nedeljo 7. t. m. ob pol 10. dopoldne v gostilni G. Bončarja na Poljanski cesti št. 19 redno mesečni sestanek. Člani so vabljani na polnoštevno udeležbo.

Sodrugi v Ljubljani in okolici, ki že niso obračunali vstopnic od sobotne veselice, se prosijo, da store to zanesljivo do jutrišnjega večera pri sodrugu Zoretu, Selenburgova ulica št. 6, II. nadst., kateremu je oddati tudi vse neprodane vstopnice. Kdor ne more priti sam, naj pošlje kako drugo osebo.

Zadnje vesti.

NACIONALISTIČNI IZGREDI PRI PRAŠKIH SLAVNOSTIH.

Prvi krvavi.

Praga, 1. junija. Medtem ko je bila sobota popolnoma mirna, je prišlo v nedeljo ob 11. dopoldne do spopadov na Příkopih. Nemški nacionalistični študenti so priredili obhod v čepicah nemških študentskih društev. Kmalu je prišlo do spopadov. Policija je brez moči; več nemških dijakov je bilo ranjenih.

Po pretepu.

Praga, 1. julija. Po pretepu so krenili nemški študentje v kazino, kjer je bilo zbranih več profesorjev z nemške univerze. Prorektor Grünert in dekan juridične fakultete grof Gleispach sta pohvalila študente, da so se vzorno vedli. Študentje so zapeli »Die Wacht am Rhein« in odšli domov. Na potu je sicer prišlo do posameznih prask, ki pa niso bile resnega značaja.

Novi izgredi.

Praga, 2. julija. Po končanem sprevedu sokolov so se dogodili ponovni izgredi pred Nemškim domom. Zbralo se je na tisoče ljudi, ki so prepevali češke pesmi. Straža je demonstrante razkropila.

Nemški študentje brzojavilo po pomoč.

Praga, 2. julija. Nemški praški študenti so brzojavili Nacionalverbandu, kjer prosijo za pomoč in varstvo; v brzojavki govore o treh težkih in več lahko ranjenih. Načelnik Nacionalverbanda dr. Groš je takoj odšel k notranjemu ministru baronu Heindlu, ki je izjavil, da oblasti ukrepejo vse potrebno za preprečitev ponovnih izgredov. Minister je dejal, da se je njemu od praškega namestništva poročalo samo o enem ranjencu.

En sokol ustreljen?

Praga, 2. julija. Snoč ob enajstih so baje nemški študentje ustrelili v Štefanovi ulici enega sokola. Potrjena ta vest še ni.

Krvavi spopadi.

Praga, 2. julija. Snoč ob 10. zvečer se je izvršil krvav spopad med nemškim študentom, katerega ime še ni znano, in češkimi sokoli. študent je ustrelil iz revolverja in ranil enega sokola težko, enega lahko, nato je sprožil še nase in se zgrudil mrtve.

Tragikomedija.

Praga, 2. julija. Med študenti, ki so bili udeleženi pri spopadih, so tudi člani katoliške zveze »Ferdinandia«, katere častni član je naučni minister Hussarek, ki se udeležuje slavnosti.

Nemški nacionalci in izgredi.

Dunaj, 2. julija. Od nemškega krajevnega sveta v Pragi so došla na češko-nemške državne poslance obširna poročila o poizvedbah, ki so se ukrenila zaradi izgredov. Načelstvo češko-nemške zveze se je obrnilo na notra-

njega ministra z nujno prošnjo, da se prepriča še uradno o teh podatkih. Notranje ministrstvo je ugodilo tej zahtevi in še v teku današnjega dne bo sporočilo ministristvo uspeh svojih poizvedb češko-nemški zvezi. Nationalverband je sklenil, da vložil na današnji seji interpelacijo o izgredih.

HERVOIČ UMRL.

Zagreb, 1. julija. Svetnik Hervoič, žrtev Jukičevega atentata na Čuvaja, je umrl na praznik.

POLJEDELSKI MINISTER UMRL.

Praga, 1. junija. Poljedelski minister doktor Braf je umrl danes ob pol 1. popoldne na svojem posestvu Rostoki pri Pragi. Star je 61 let. Braf je bolehal že del časa. Pred štirinajstimi dnevi je izrazil željo, da bi rad umrl v domovini.

VELEIZDAJNIŠKI (I) PROCES V ZAGREBU.

Zagreb, 1. julija. Obravnava proti Jukiču bo sredi julija v Zagrebu. K obravnavi se je prijavilo že vse polno inozemskih žurnalistov med njimi tudi znani angleški časnikar Scotus Viator.

Čuvaj hoče torej Jukičev atentat, ki je bil pač le atentat proti Čuvajevi osebi, izrabiti za novo »veleizdajniško« gonjo, ki ima pečat politične lopovščine na čelu. Vsa afera postaja od dne do dne bolj sumljiva. Množe se znamenja, da gre najbrže res za zaroto, toda ne za zaroto srbskih ali hrvaških ali jugoslovanskih »veleizdažnikov«, temveč za zaroto Čuvajevih ljudi, po vsem po vzoru prvega škadalnega »veleizdažniškega« procesa. Kakor je v Rauhovi protisrbski dramji Nastič igral znamenito vlogo, tako kaže, da so bili tudi sedaj provokatorji na delu, ki so se pod krinko radikalizma in anarhizma silili med naivne in temperamentne ljudi, pa potem lovili besede, iz katerih bi se imela splesti vrv proti njim. Na vsak način je že zdaj očito, da tiči za vsem procesom nova, velika lopovščina po starem receptu.

SRBSKI MINISTRSKI PREDSEDNIK UMRL.

Belgrad, 1. julija. Ministrski predsednik Milovanović je danes zjutraj umrl po kratki bolezni. Bil je šele 43 let star. — Svoje vseučiliške študije je dovršil v Parizu in je postal potem profesor na belgrajski univerzi. Takrat je pripadal že radikalni stranki. Potem je bil poslanik v Bukareštu, nato naučni minister. Bil je večkrat naučni in finančni minister, nekaj časa tudi poslanik v Rimu. Med aneksijsko krizo je bil minister za zunanje zadeve. Po Pašićevem odstopu je postal ministrski predsednik. Po aneksiji Bosne se je trudil, da vzdrži dobro razmerje med Srbijo in Avstrijo. Zaradit tega so ga v zadnjem času njegovi nasprotniki močno napadali.

NOVO SRBSKO MINISTRSTVO.

Pašić — ministrski predsednik.

Belgrad, 2. julija. Pašića so brzojavno pozvali iz kopališča v Belgrad, da sestavi vsled smrti Milovanovića nov radikalni kabinet.

ODKRITJE SPOMENIKA PALACKEGA.

Praga, 2. julija. Z veliko slovesnostjo so včeraj odkrili spomenik zgodovinarja Palackega. Slavnosti se je udeležilo poleg velike množice veliko povabljenih gostov in oficijelnih oseb. Vsa slavnost je dobila precej uraden značaj. Poldrugo uro so prihajale kočije z gosti.

Pred odkritjem spomenika je bila slavnost v muzeju kraljestva Češkega, katere se je udeležil tudi minister Hussarek, ter mnogo domačih in tujih gostov. Slavnostni govor je imel predsednik češke akademije, bivši minister Randa; njegov govor je bil popolnoma oficijelen in črnomnen. Nadalje je govoril profesor Pečkar o pomenu Palackega za znanost in za češki narod. Potem so govorili vnanji zastopniki: francoski član akademije Leger, bolgarski profesor Zvez, hrvaškorsrbski profesor Manoljović, Poljak Zol, Rusi profesor Behtjarev, prof. Florinskij in prof. Kulbatin, nadalje Rusin Kostickij, Slovenec Ilesič, Srba Todorović in Ostović in za moravske Čehe Kameniček.

Pri odkritju spomenika na Palackega trgu je najprej zapel »Hlahol« star koral. Potem je prvi govoril v imenu odbora za napravo spomenika dr. Pinkas, ki je prosil župana, da prevzame spomenik v varstvo praške občine. Župan dr. Groš je odgovoril. Nato je imel doktor Kramář slavnostni govor. To se ni izvršilo brez ugovora. Državnopravna napredna ter narodna socialna stranka sta protestirali proti temu, da govori dr. Kramář v imenu vsega češkega naroda. Napovedovalo se je celo, da bo državno-pravna stranka demonstrirala proti Kramářu. To se sicer ni zgodilo, ali nezadovoljnost ni ostala skrita. Pred spomenik se je položil cel hrib vencev, med katerimi sta bila tudi dva slovenska. Slavnost je zaključil pevski zbor.

Praga, 2. julija. Palackega spomenik, ki je postavljen na Palackega trgu ob Vltavi, je veljal 525.000 kron. Izdelal ga je češki kipar profesor Sucharda v modernem stilu. Palacky je vpodobljen sedeč nekako podobno kakor Goethe na dunajskem spomeniku. Na praškem spomeniku pa je Palackega postava le središče velike skupine iz alegoričnimi figurami. Za sedečim Palackim se dvigajo skupine visoko, kakor da se vpenjajo v boju; odtod se širi lok na obe strani in se zaključuje z drugimi alegorijami. Strokovnjaki priznavajo delu veliko umetniško vrednost. Prostor je zelo primeren za spomenik.

Praga, 2. julija. Včerajšnjega odkritja Palackega spomenika so se izmed oficijelnih oseb udeležili namestnik knez Thun, najvišji deželni maršal knez Lobkovic, minister Trnka, ter zborni poveljniki Koller, Minister Hussarek se je v nedljo večer vrnil na Dunaj. Zunanji gosti so zastopali razne slovanske in francoske znanstvene zavode, mesta in društva. Od Slovencev so se udeležili slavnosti ljubljanski župan doktor Tavčar, profesor Ilesič, dr. Oražen itd.

SILEN VIHAR.

Rim, 1. julija. Grozen vihar je uničil več vasi v bližini Vezuva. Iz žrela se vsula lava v mogočnem toku. Več oseb je težko ranjenih, železniški promet ustavljen.

ZELEZNIŠKA NEZGODA.

Vratislava, 1. julija. O polnoči je zadel pri Schmiedefeldu osebni vlak v drug vlak. Sedem oseb je mrtvih, enajst ranjenih. Iz Vratislave je takoj odšel rešilni vlak z zdravniki in strežaji na kraj nesreče.

TURŠKI PRORAČUN.

Carigrad, 1. julija. Za tekoče leto, ki se pričinja s 14. marcem, izkazuje proračun 30.514.158 funtov dohodkov in 34.676.671 funtov stroškov. Proračunski zakon pooblašča finančnega ministra, da sklene posojilo, s katerim pokrije deficit pretečenega in tekočega leta.

VOJAŠKA REVOLTA V ALBANIJI.

Sumijiv paša.

Carigrad, 2. julija. Feti-pašo, poveljnika 6. armadnega zbora, sumijo, da simpatizira z revolucionarnimi vojakmi. Sodijo, da ga odpokličejo. V Monastir so odposlali brigadnega generala Kenan-pašo, da uvede sodno postopanje proti upornikom.

Revolta se širi.

Solun, 2. julija. Monastirskim upornikom se je pridružil 15 albanskih dostojastvenikov. Iz Perlega pri Monastirju je izginilo 9 častnikov in 15 vojakov, iz Čarenovice pri Debrbi 5 častnikov in 20 vojakov, ker je število častnikov in vojakov iz Debre.

Proti upornim vojakom.

Solun, 2. julija. Prvi posebni vlak s 700 možmi izbranih čet se je odpeljal iz Carigrada v Monastir. Pričakujejo še nadaljnih transportov. Poveljniki ima baje posebne ukaze za postopanje proti upornikom, če se takoj ne vrnejo v vojašnice.

REVOLTA V SMIRNI.

Plovdiv, 2. julija. Mladoturke je močno vznemirila vest, da se je smirska posadka izjavila za solidarne z uporniki. Solunskega poveljnika Galiba so pozvali v Drenopolje, kjer se boje velikega vojaškega upora.

Iznana žurnalist.

Carigrad, 2. julija. Vlada je izgnala bivšega ruskega konzula v Monastirju, Miškova, poročevalca »Novoje Vremja«, in poročevalca »Ruskoje Slovo«, Polumina, ker sta baje širila tendenciozne vesti.

UMORI.

Praga, 1. julija. 73letnega občinskega pastirja Jožefa Dvofaka v Zahordih so tatovi umorili. Njegovo nečakinja so s sekiro težko ranili na glavi.

Berlin, 1. julija. Trgovca Kobelt je ustrelil svojo ljubico, zakonsko ženo Ana Schöneburgovo. Zapravil je vse njene prihranke, Morilec je hotel pobegniti, a ko je videl, da ga zasledujejo, je zbežal nazaj v svojo sobo in sprožil dva strela v glavo. Rane so smrtonosne.

KONČANA ADVOKATSKA STAVKA.

Milan, 2. julija. Včeraj se je končala stavka milanskih odvetnikov, ki je trajala dva tedna.

ORKAN V KANADI.

100 mrtvih.

London, 2. julija. V pokrajinskem glavnem mestu Regini je divjal orkan, ki je trajal sicer le malo časa, a je povzročil ogromno škodo. Ves severni del mesta je uničen. Katastrofa je zahtevala nad sto človeških žrtev. Škoda se cenja na več milijonov dolarjev. Več lesenih hiš je vihar podrli, in je izbruhnil v njih ogenj. Število ranjencev je več sto.

POTRES V TEHERANU.

Teheran, 1. julija. Na praznik zjutraj sta bila v Teheranu dva potresna sunka. Prvi ni bil močan, drugi, ki je sledil prvemu čez tri minute, je bil zelo močan.

Slovenski narodnjak v teoriji in praksi.

Trst, 30. junija.

K temu, kar želim tukaj omeniti, mi je dala povod četrtkova »Edinost«, ki je nekakšno glasilo vseh pravovernih in edinozveličavnih ter patentiranih narodnjakarjev, ko se je zopet enkrat solzila nad svojimi lastnimi otroci pod zaglavjem: »Vpisovanje slovenskih otrok v nemške šole.«

»Edinost« joče: »Te dni se je vršilo vpisovanje otrok v nemške državne šole v Trstu. Kakor nam zatrjujejo, se je — kakor navadno — tudi letos vpisalo v te šole veliko slovenskih otrok. Ker imajo pa pri sprejemanju v te šole prednost otroci nemške narodnosti, so mnogi slovenski stariši navedli za svoje otroke nemško kot materni jezik. Med temi so tudi mnogi taki, ki kriče po raznih shodih in veselicah prav navdušeno: Živijo! Za danes ne imenujemo nikakih imen, storimo pa to ob prvi priliki.«

Da je »Edinost« list policiov ter denunciantov, to je neštokrat dokazano dejstvo, ampak skrb nas vendar, pri kateri »prvi« priliki bo porabila svoj narodni indeks in pa kateri so tisti, ki bodo zopet ekskomunicirani? Morda vendar ne misli zopet na nas brezdomovince, saj smo itak že nekaterikrat izobčeni.

Tržaška »Edinost« je list, v katerem se dan na dan zbira vsa klerikalno-liberalna ter nacionalna demagogija. Ali največja je ta demagogija takrat, ko se »Edinost« peča s šolami ali pa s šolskim vprašanjem, in človeku se mora že gubiti, na kak nesramen način se to čez vse važno ljudsko vprašanje zlorablja od strani slovenskih narodnjakarjev in od strani slovenskih meščanskih strank sploh. Človeku pride nehotne misel, od kod bi slovenska buržvazija zajemala material za pobijanje socialne demokracije, ako ne bi bilo šolskega vprašanja.

In tega se tudi narodnjaška klika dobro zaveda, sicer bi bila že gotovo kaj resnega storila v zgoraj omenjenem vprašanju. Ker kokodakinja je bilo res že veliko, ali jatec ni bilo še do zdaj nič ...

Mi sicer vemo dobro, da je »Edinost« pripravljen takoj priti z loparjem nad vsakogar, kdor se drzne biti družega mnenja, kakor ga ona predpisuje, ali da slavna narodna gospoda v zadevi slovenskih šol dosedaj ni absolutno nič resnega storila, tega dejstva ne bo spravila iz sveta.

In pisec teh vrstic je prepričan do dna svoje duše, sodeč brez ozira na druge momente in le po tem, kar so slovenski narodnjaki storili do sedaj na tem polju, da gospodje niti resno ne žele rešiti šolskega vprašanja samo zato, da imajo pri rokah sredstvo, s katerim sleparijo ubogo in nevedno slovensko paro pri raznoterih volitvah.

Resnica je, da je ravno slovenski delavec v Trstu takrat v največji zadregi, kadar ima otroka za šolo, pa ne ve kam bi ga dal.

V teoriji bi se taka reč menda še dala rešiti nekako, ali v praksi je stvar bolj kritična. Ni dovolj za otroka, da se nauči mašne bukvice čitati, ampak je tudi za otroka slovenskega delavca koristno, če mu je dana prilika povzpeti se do kolikor mogoče višje izobrazbe. Ni res namreč, da bi hlapec moral ostati vedno hlapec in nikjer ni zapisano, da slovenski delavec ne bi smel svojega otroka dati v tisto šolo, potom katere misli pri danih razmerah, da mu bo bolje koristila.

Seveda bi bilo slovenskim »narodnim« gospodom veliko ljubše, če ni slovenskih šol, da delavci sploh ne bi dal svojega otroka raje v nobeno šolo, da se le ne bi morda izneveril narodnjaku.

Drugače je stvar pri gospodi.

Znana mi je cela vrsta takozvanih boljših, ki kažejo deco v nemške šole, in to celo takozvani narodni prvoborniki. Teh seveda ne bo »Edinost« dala na indeks, ker bi menda nazadnje morala sama pri sebi začeti. To velja le — kakor rečeno — za delavca-reveža.

V tem pa ima »Edinost« popolnoma — prav, ko trdi, da so taki Slovenci, ki se po raznih shodih in veselich derejo, da je joj in zatrujejo venomer, da so Slovenci ter zmerjajo socialne demokrate z izdajalci »naroda«, med tem pa so taki »narodnjaki« pri vsaki najmanjši priliki pripravljeni, izdati svojo narodnost, ne da bi jih kdo v to silil. Da, da, tetka »Edinost«, teorija je eno, praksa pa drugo.

Ker sem že pri šolskem vprašanju, naj še omenim nek drugo šolsko vprašanje, katero sicer za delavstvo ni tako velikanskega pomena ali slovenski narodnjaki so nam že pred desetletji zatrjevali, da je tisto vprašanje celo pogoj za obstanek slovenskega naroda, to je slovenska univerza. Posebno takrat, ko so Slovenci imeli še malo poslancev v državnem zboru in ko niso Slovani imeli še večine, takrat se je delala po vsem Slovenskem neznanška reklama in se je rotilo boga in hudiča, da Slovenci morajo dobiti svoje vseučilišče. In sedaj — je cela stvar lepo zaspala, sedaj ko imamo skoraj dvakrat toliko poslancev in dvornih svetnikov. Poslancev, ki se kar trgajo za to ubogo slovensko ljudstvo, kateri mu bo bolje pomagal — ali če hočete — kateri ga bo bolje odrli. Sedaj ko imamo slovensko večino v parlamentu, sedaj se nič več ne stori resnega razven par brezpomembnih govorov o zadevi slovenskega vseučilišča.

Mi, ki nimamo v parlamentu svojih zastopnikov, seveda nimamo predpisovati raznim Ryrafem in Šusteršičem, kako imajo nastopati v državnem zboru ali eno skromno vprašanje si dovoljujem staviti na gospode zastopnike iz slovenskih krajev: Ali ni bilo nobene priložnosti nastopiti za ta — kakor rečeno — tako važen postulat.

Kaj pa vojaška reforma? Kaj pri razpravi o njej res niso slovenski poslanci imeli druge vloge kakor da so gledali Maloruse, kako so obstruirali za svojo univerzo, in pa da so končno kakor na komando glasovali, kakor je vlada hotela. Kje so bile tedaj tiste svete obljube?

Prišel bo zopet čas, ko bo g. dr. Rybař hitel na shodih zatrjevati, kako je delal v državnem zboru in ljudstvo mu bode ploskalo. Ali kako dolgo bo to trajalo, to je drugo vprašanje.

Tako dolgo pa, dokler bo slovensko ljudstvo pošiljalo take zastopnike v državni zbor, tako — dolgo se bode slovensko šolsko vprašanje zlorabljalo za sleparsko politiko slovenske buržvazije.

H. B.

Novice.

* **Hči klofuta namesto očeta.** Iz Sztamara poročajo: V Munkaczu je hči oberstlajntana Hirthla dala kornemu poveljniku Borojeviču krepko zaušnico. Gospodična Hirthlova pripoveduje, da je hotel korni poveljnik na vsak način upokojiti njenega očeta, ker je imel nezakonske otroke. Hirthl je sicer vse poskusil, da bi postal njegov otroci legitimni, a ves trud je bil zaman. Na čast kornemu poveljniku je bil zvečer banket, h kateremu Hirthl ni smel priti. Ko je prišla njegova hčerka domov in videla, da je tako razburjen zaradi tega, ker bo moral iti v pokoj, je šla v hotel, kjer je stanoval poveljnik. Gospodična ga je vprašala, ali je bila to zadnja njegova beseda v očetovi zadevi. Poveljnik je odgovoril: »Da, zadnja«. Takrat mu pripelje gospodična krepko zaušnico. Pri tem prizoru je bilo navzočih večje število častnikov in civilistov.

* **Pogumna turistka.** Američanka Dora Kean iz Philadelphije je priplezala na 5000 m visoko goro Blackburn v Alaski. Že lansko leto je skušala priti na vrh te gore, a ni imela sreče. Letošnjo pomlad je poskusila še enkrat svojo srečo in šla v spremstvu treh mož na goro. Dva izmed njenih spremljevalcev sta prišla kmalu zopet v dolino popolnoma izmučena in pripovedovala, da sta zapustila gospodično v višini 4000 metrov, da nima že nič več živeča in da jih je presenetil grozen snežni zamet. Takoj so dolinci sestavili rešilno ekspedico, ki je pogumni turistki nesla jedila in špirita za kuhno. Gospodična Kean je čakala, da je postalo mirno vreme in je potem nadaljevala pot na vrhunec, kamor je prišla brez posebnih težkoč.

* **Maščevanje reprobiranih maturantov.** V Szarvasu ni napravilo zrelostnega izpita 25 pro-

centov abiturjentov ondote višje gimnazije. Abiturienti so zvrčali krivdo na vladnega komisarja Hornyanskyja. Dijaki so bili zelo razburjeni in so šli pred Hornyanskyjevo stanovanje in začeli metati kamenje v okna, da ni ostala niti ena šipa cela. Policija ni mogla prej razgnati demonstrantov, preden ni ustrelila dvakrat med njimi. Štiri demonstrante so aretirali.

* **Proletarci v Tokiju.** Vsako veliko mesto ima okraje, v katerih se gnetejo po nezdravih stanovanjih proletarci, da ne motijo gospode, ki se zbira v razkošnih stanovanjih v sredini mesta. Še pred 25 leti so stanovali v Tokiju proletarci v sredini mesta, danes so potisnjeni v tri predmestja. V teh predmestjih stanujejo be-rači po poklicu, cunjarji, nabiralci papirja, ki dan za dnem letajo z bambusovimi koši na rami z ene ceste na drugo. Po cestah hodi vse polno čistilcev pip, ki vozijo na vozičku majhen parni stroj, ki tako ostro piska, da bi Evropejec lahko zblaznel, med tem ko se Japonci komaj zmenijo za to. Nabiralcev cunj in papirja je 759, vsi stanujejo v enem okraju, kjer je svetišče boginje Kanon (boginja usmiljenja) in še nekaj drugih svetišč, v katere prihaja dan za dnem mnogo romarjev. Delavci stanujejo v okraju Fukagowa, kjer je osredotočena vsa industrija. V tem okraju stoji hišica poleg hišice, v vsaki je šest pletnih plaht razgrnjenih, ki so ležišče za šest delavcev. Hiša in oprava ta lastnina delavcev, ampak delavci imajo ta borna stanovanja le v najemu. V tem okraju vlada beda, o kakršni se nam Evropejecem niti ne sanja. Na jesen, ko prične pihati mrzla sever, postane v teh hišicah tako mrzlo, da jih delavci zapuščajo in odhaja delat v rudnike na jugu in severu, kjer dobe dovolj dela in kjer se lahko grejejo ob toplem ognju v rovi. Na mesto njih pa prihajajo v mesto ubožni kmetje, ki ne dobe v pozni jeseni in pozimi nobenega dela na kmetih. Ti kmetje stanujejo v kočih čaja, kjer dobivajo poleg stanovanja tudi hrano. Delavci stanujejo pa tudi v velikih barakah, v katerih je po 100, 50, 30 stanovanj, ako se sme nazivati prostor, v katerem ni drugega nego 3 ali 4 pletene plahte (ena je navadno dolga poldrug meter, široka 75 centimetrov). Najemnik mora vsak dan zjutraj plačati najemno gospodariju, ki silno strogo postopajo pri izterjavanju: Kdor ne plača zjutraj, tega vrže na cesto. V delavskih družinah ni prav nič izrednega, da preživlja vso družino žena. Med različnimi rokodelci spoštujejo Japonci najbolj mizarje, zidarje in kamnoseške delavce. Mladi, močni ljudje zaslužijo na Japonskem zelo veliko, če vlečejo vozove. Teh vozov je v Tokiju vedno manj, ker grade električno cestno železnico skoraj po vseh ulicah. Vlada tudi ne pripušča, da bi se preveliko število mladeničev posvetilo temu poklicu, ker so zdravniki dokazali, da skoraj vsi umirajo za jetiko.

Zdravstvena pravila.

Profesor dr. H. Kraft je na željo šlezjskega obrambnega društva zoper jetiko sestavil dvajset pravil za negovanje zdravja. Pravila so pomembna in važna, ker podajajo temeljna higijenična načela in ker se je lažje boleznim obvarovati kakor pa že razvito bolezen ozdraviti. V naslednjem podajamo ta pravila:

1. Zdravi organi so zaklad, ki ga ne smemo zlorabljati. Vsaka nezmernost škoduje; vsaka enostranost v načinu življenja, v hranitvi, delu, počitku, igri, športu je napačna. Kdor čezmerno je, je ravno tako na slabem kakor oni, ki ima premalo hrane. Lenoba škoduje ravno tako, kakor prenaporno delo.

2. Neguj svoje telo iz spoštovanja do samega sebe kakor tudi iz ozirov na svojo okolico.

3. Milo in vodo si preskrbi lahko vsak, da se enkrat na dan umije od nog do glave. S tem odstraniš vse snovi, ki jih izločuje koža, polne luknjice dobe svobodno pot za svoje delovanje.

4. Pred vsako jedjo umij roke z milom. Tako se obvaruješ bolezni, ki bi se naselile vsled nesnage v tvojem telesu.

5. Očisti zobe vsak dan, najbolje preden se vležeš, drugače pa zjutraj. Dobri zobje so neobhodno potrebni, da ostane želodec in črevesje zdravo. Črn kruh, dobro prepečen, je za ohranitev zdravih zob zelo priporočljiv.

6. Ne uživaj ne prevročih, a tudi ne premrzlih jedi in pijač, ker s tem škoduješ zobem in želodcu. Zelo kvarljivo za želodec je, če razgret piješ mrzlo pijačo.

7. Ne pij prehladno v velikih požirkih. Vsako jed zgrizi dobro. Za dobro prebavo je neobhodno potrebno, da dobe prebavilni sok v želodcu in črevih popolnoma zdrobljeno jed, ker le s temeljitim zvečenjem oddajajo prebavilni organi dovolj soka, čigar učinek ne smemo preveliko množino pijače med jedjo ovirati.

8. Ne obtežuj prebavilnih organov z nepotrebno, preobilo jedjo. Za prebavo preobile jedi potrašiš moči po nepotrebnem.

9. Navadi čreva na redno dnevno odstranitev snovi, ki jih čreva ne morejo več izrabiti. Daljše zaprtje črev je nezdruvo in škoduje trajno vsemu telesu. Mnogim pomaga požirek sveže vode zjutraj na tešče.

10. Ne pozabi nikdar, da je človeku zrak neobhodno potreben. Glej, da bodo vsi prostori, v katerih prebivaš, dobro prezračeni, bodisi spalnica, ali delavnica. Navadi se, da na potu k delu li od dela nekolikokrat globoko zasopeš, da se zrak temeljito premeni. Pri dihanju imej usta zaprta, dihaj le skozi nos.

11. Vsako jutro skopljij svoje telo v zraku, umivaj se brez vsake obleke pri odprtem oknu, če treba, z ozirom na sosesčino, za zastori, ki so redki. Z zračno kopeljo utrdiš svoje telo, kri stala tvoja koža tako rjavo ustrojena, kakršna ziti, moraš prenehati, po kopeli letaj ali delaj oblečen toliko časa, da ti postane toplo.

12. Ako imaš priliko, da lahko uporabljaš pršno kopel, tedaj pojdi po vsakem umazanem delu, ali po delu, pri katerem si se močno potil, drugače pa vsaj enkrat na teden v pršno kopel. Dolgotrajne, tople kopeli polene človeka; kratke, hladne kopeli ga osvežijo. Pozimi pazi na to, da si ne zmočiš las.

13. Ako se ti nudi prilika, da se koplješ lahko na prostem, v čistem ribniku, jezeru ali reki, tedaj jo pridno izrabljaj, a ne koplji se predolgo. Glej, da v kopeli ne boš požiral vode. Združi vodno in zračno kopel tako, da ne boš po kopeli premrazen in truden, temveč svež in da ti bo prijetno gorko.

14. Pri solnčnih kopelih bodi zelo previden, mnogo bolj kakor pri zračnih. Na teden zadostuje dve solnčni kopeli, k večjemu tri; vsaka kopel ne sme trajati delj kakor 20 do 30 minut. Glavo varuj pred neposrednimi solnčnimi žarki. Med solnčno kopeljo se obrni vsakih pet minut za četrtino, da se varuješ pred solnčarico. Če rabiš solnčne kopeli, ne rabi jih za to, da bi postala tvoja koža tako rujava ustrojena, kakršna je koža mulatov. Delovanju kože s tem le škoduješ.

15. Kakor moraš skrbeti za čistost svojega telesa, prav tako moraš skrbeti za snažno obleko in perilo. Če imaš umazano delo, tedaj strogo loči med delovno obleko in drugo.

16. Ne imej pretope obleke, ker se potem pri delu preveč razgreješ. Ne meš obleke s pre-gosto tkanino, ker tako ne more telo urejevati oddajo toplote. Noge naj bodo tople, glava hladna.

17. Čim enoličnejše je tvoje delo v poklicu, tem bolj potrebuje tvoje telo opravila, pri katerih se vadijo telesne moči, ki jih moraš vsled svojega poklica zanemarjati.

18. Ako delaš le z glavo, tedaj ne zaničaj dela z rokami. Sekaj drva sam; s treskami odfrče vse muhe iz glave.

19. Ako delaš z rokami, tedaj le napenaj v času počitka svojo glavo; vsak izmed nas se mora dan za dnem še učiti, da mu postaja življenje lepše. Ako delaš ves dan v zaprtih, zadelih prostorih, tedaj botvojemu zdravju najbolj koristilo, če delaš v prostem času na vrtni ali polju. Tudi telovadba je zelo priporočljiva.

20. Sedem do osem ur spanja zadostuje za vsakega odraslega. Da te spanje osveži, tedaj glej, da prihaja v spalnico neprenehoma svež zrak. Ako potrebuje tvoje telo opoldanski počitek, tedaj počivaj raje pred opoldanskim obedom kakor po obedu, ker prideš spočit k jedi in ti zato vse bolje tekne. Kar ti še preostaja časa, porabi ga zato, da ga prebiješ v družbi svojcev in za svojo nadaljno izobrazbo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Bežim

da kupim »Slovenski Ilustrovani Tedenik«, ki priobčuje tako zanimive slike in lepe romane, da brez njega več biti ne morem.

Prva ljubljanska higijenična mlekarna

priporoča

Yoghurt-bulgarsko kislo mleko

kakor tudi pasteurizirano polno mleko, posneto mleko, kislo mleko, sladko smetano (Obers), kavino smetano, kislo mleko, sir.

Prima čajno maslo

v centrali: Slomškova ulica šte. 3 kakor tudi v prodajalnah in mlečnih pivnicah: Lingarjeva ulica šte. 1, Poljanska cesta šte. 13, Florjanska ulica šte. 3, kjer se vedno tudi gorko in mrzlo mleko dobiva.

Dostavlja se tudi na dom.

»Zarja« se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.

Pirnat, Kolodvorska cesta.

Zupančič, Kolodvorska cesta.

Blaž, Dunajska cesta.

Sterkovič, Dunajska cesta.

Fuchs, Marije Terezije cesta

Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.

Šubič, Miklošičeva cesta.

Šenk, Resljeva cesta.

Kanc, Sv. Petra cesta.

Treo, »

Kušar, »

Podboj, »

Bizjak, Bahoričeva ulica.

Remžgar, Zelena jama.

Svetek, Zaloška cesta.

Sešark, Šelenburgova ulica.

Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Letošnje poletje v znamenju Bata čevljev

Dobi se poysod.

Ali sem »Zarji« že pridobil novega naročnika?

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

»Mati«.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Tobakarne oziroma prodajalne »Zarje« v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Bedon, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boecacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Gretta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.